

РАФИГ ЛУСИФОГЛУ

Հոտիւրճ
Կանաչճու

Рафиг Јусифоғлу

ХАТИРƏ КƏЧАВƏСИ

БАКЫ «ЕЛМ» НƏШРИЈАТЫ. 1999

Редактору

Филологика элмләри доктору

Мәһәrrәм Гасымлы

Рафиг Јусифоглу.

«Хатирә кәчавәси». Баки, «Елм» нәшријаты, 1999, сәһ. 472.

Көркәмди Азәрбајчан шаири, танинмиш алим Рафиг Јусифоглу «Јурдум-јуван», «Әтирли дүжаләр», «Очак јери», «Ајлы чыгар», «Гәм каривани», «Гәсрәт көчү», «Сладкиј дожд» адлы ше'рләр, «Баһар гатары» адлы нәср, «Дәдә Горгуд» адлы комиклар китабинин, XX әср Азәрбајчан поемасыни јардычылыг хусусијәтләриндән бәбә елән «Азәрбајчан поемасы: ахтарышлар, перспективлар» монографиясыни мүаллифидир. Онуң «Хатирә кәчавәси» адлы јени китабында танинмиш бир нәслиң әмүр јолундан сөһбәт ачылыр. Китабда мүаллифин әмил-публицистик дүшүнчәләрини, һабелә оғун јардычылыгы һаггында јазылмыш мәгаләләрә кениш јер ајрылмышдыр. Тоңлуғун сөн бөлмәсиндә көрәнли тәләм сәһибләриниң, мүаллифин, оғун достларының башына кәлән мәзәли әһваллар верилмишдир.

ISBN 5—8665—1060—8

Р 4603000000—870
655 (07)—99 Грифли нәшр

© «ЕЛМ» нәшријаты, 1999

КӨВРЭК ДУЈГУЛАР, САФ МӘҖӘББӘТ ШАИРИ

Өмрүнүн бешинчи ониллигинин соң пилләсинә гәдәм гојан, адаби ичтиманјјәтдә бир шаир, алим, шәхсијјәт кими чоҳдан тағынан, таирынын бәхш етдији өмрүн отуз илдән чоҳуну поезијаја вә елми-педагожи ахтарышлара сәрф едән Рафиг Јусифоғлу охундугча севилән вә севилдикчә охунан марағлы шаирләримиздәндир. Оуну индијәдәк мүхтәлиф нәшријјәтлар тәрәфиндән сәккиз китабы нәшр олуңмуш вә кениш охучу күтләсинин бөјүк марагына сәбәб олмушдур.

«Гәм карваны» поемасы сөз дүңјасынын әлчәтмәз зирвәсинә учалан, кәрпич кими садә көрүнән сөзләрдән мөһтәшәм сәнәт әбидәләри јанан, илаһи бир мәһәббәтлә севән вә севилән бөјүк Фүзулија һәср олуңмушдур. Фүзули јарадычылығына дәриндән бәләд олмадан белә бир поэма јазмағ мүмкүнсүз ишдир.

Фүзули дүңјасына дүшмәк нә гәдәр чәтиндирсә, ондан ајрылмағ чәзибәсиндән чыхмағ ондан да мүшкүлдүр. Рафиг Јусифоғлу демишкән, Фүзули дүңјасы елә бир үммәндыр ки, һәр дәфә она баш вуранда јени-јени иңчиләр тапырсан.

Өзүм дә билмирам, ахы нә сирдир
Ичә кәләмнин дады азалмыр.
Бир шаир үрәји нечә әсрдир
Јапыр ичии-ичии, оду азалмыр.
Мәндән севкилимни үзү дөңдә
Сөнин дилин илә данышдырмашым.
Бә'зән үрәјимни оду сәнәндә
Ше'ринин одуна алышдырмашым.

Әкәр поэмада бу чүр рич'әтләр, Рафиг Јусифоғлуңун өз поэтик гәнаәтләри олмасайды, «Гәм карваны» поемасыны игтибас дә адаландырмағ оларды. Бизчә, бу поеманын Фүзулини баша дүшмәкдә, оуну сәтиралты мә'наларла зәңкин олан фикирләрини шәрһ етмәкдә әвәзсиз әһәмијјәти вардыр. Мәсәлән, М. Фүзулинин белә бир бејти вар:

Деди ол јар сәһәр вәсти кәлим, лејк нә суд,
Вәгт мә'лум дејил, шам илә бирдир сәһәрим.

Кәлим инди дә һәминн поэтик фикрин Рафигин ше'риндә нечә ифадә олуңмасына диггәт јетирәк:

Јарпаға дөвүбдүр титрәјән элим,
Ешиги һавасыја вә хәр әсир нечә?
Јар дејиб јанына сәһәрләр кәлим,
Бәлмирил мәңгичүн јох күндүз, кечә?

Аһ чәкдәм, үрәјим јарнага дөндү.
Демә, бу хазалиң јијәси јохмуш.
Кәлкәнин хәтринә торпага дөндүм,
Биләүр гәмәтнини кәлкәси јохмуш...

Рафиг Јусифоғлу дилмизини инчаликләринә дәриндән бәләд олан, фолклорумузу вә јазылы әдәбијатимызы, еләчә дә дүнја әдәбијатынын нечиләрини јахшы билән сәнәткарларымыздандыр. Онуң ше'рләриндәки поетик фикир әлми әсәсләре; мәнтигә вә һәјат һәһәһәтләринә сөјкәнир. Елә буна көрә дә шаирини поетик дејимләри, образлары, фәлсәфи гәһәәтләри охучуну өз ардыңча апарә билир:

Хазан өмрүмүдә илк баһар олдун,
Нәселин сөзүнү дилләмәрик биз.
Гәһ чәкдәм шәһәдәт бәлә јар олдун,
Нә гәдәр дәрәд олдә, шилләмәрик биз.
Бабәм, јетмәсән дә һазы јара сөн,
Севән үрәкләре нур аләмисән.
Гошун чәкмәсән дә бир дјара сән
Дүнјаны сөзүңлә фәһи еләмисән.
Сағ ол, бәхтијарам ше'рин, сөзүңдә,
Нәр мисран гәһбизини нурә баләди.
Тәдә кәзәдләри сәһни көзүңдә,
Көрмәји мәнә дә гәһмәт еләди...

Рафиг Јусифоғлуну охучуја севдирән чәһәтләрдән бири дә онун сәмимлији, ше'рә, сәнәтә олан тәләбкарлығы, фикринин, сөзүнүн өзүнәмәхсуслуғу вә ифадә вәситәләринини, хуәсән дә ше'рә көзәдлик вә бәдилик кәтирән поетик дејимләрини јерли-јериндә олмасы, мисралар арасындакы мәнтиги алағәләрини вә поетки үңкәлрини бир-бирини тамамламасындадыр:

Көзләрин булаг тәк дурудур, дуру,
Үрәјим сәһнидә кәһмәдә дүшүб.
Гәһбизә сәнәтини с'чәкәләр нурү
Бәлкә сән дүнјаја кәһмәдә дүшүб?

Рафиг Јусифоғлу сағ, тәмиз, биләүр һиссәләре јашајыр. Аллаһын она бәхш етдији илһам чешмәсиндән һәмизја пәј верә-верә өмүр сүрмәји, һәманы шад, фиравән көрмәји арзулајыр. Чәмиј-јәтдә бу көзәл арзуларыңи гәришәһни сәдд чәкәнләри, халгы, әл-кәһни чәһәдәтә сүрүкләјәнләри көрәндә сәкит дәјәнә биләмир. Мизан-тәрәзинин позулмасы ону һөвсәләдән чыхарыр:

Бу дә бир јарышын дүшүб бәһсәбәһсә,
Еј халғым, сән досту, дүшмәһни таны.
Бу күн «Ширван» вериб имза алаң кәс,
Сабән сәтә биләр Азәрбајҗаны.

Гојмәјин дүшмәһни бизә күмәјә,
Надәһләр милләтә гәһбир гәһачағ.
Адыны, сөјуну јазә билмәјәһи
Халғын тәләјини нечә јазачағ ?

Көврәк дујғулар, сағ, тәмиз севки-мәһәббәт шаиримиз Рафиг Јусифоғлунун дә ата очағы дүшмәһни тандагында илләјир. Өлкә-миздә надәһләрини, бурнууну учундан узағы көрә билмәјән, әһи-дәси-мәсләкә «кимдән алым, нечә алым?» олан, јалтағ, худпәсәнд, анчағ өз гәрни һаггында фикирләшән вәтән хәһиләринини күһаһы учбатындан јағыларә јурд-јува олан вәтәнимизни ағры-ачылары бир хәһчәр кими санчылыр шаирини үрәјинә:

Чијарымдә гөвр едир кәкәтунун гоҳусу,
Дәрә ојнајыр көзүмдә аловлу шымшақ кими.
Бу дағлары, дүзләри итәрмәјин гоҳусу
Үрәјимни башында бөјүјүр хәрчәк кими.

Бөјүк рус тәһтидчиси Беллинскинин бәлә бир кәләми вар: «Мән һәјәти поезијадакы кими көрмәк истәрдим».

Күн о күн олсун ки, шаир достум Рафиг Јусифоғлунун үрәјиндә бөјүјән вәтән ағрылары бөјүк севинчләрә әвәз олунсун вә о бизиң һәјәтә, јашамаға чағыран јени-јени әсәрләрә севиндирсин...

Шаирин өзү демिशкән:

Тоҳум чүмәрдәһләр чоҳду дүнјада,
Мәнә даш көјәрдән үрәк көрәкдә...

Әшрәф ВЕЈСӘЛЛИ.

РАФИГ ЈУСИФОҒЛУНУН КИТАБЛАРЫНЫН ӘЛҖАЗМАЛАРЫНА ВЕРИЛӘН РӘ'ҖЛӘРДӘН НҮМУНӘЛӘР

Кәһч шаир Рафиг Јусифоғлунун ше'рләри кичик јашлыларә үјгүндүр. Ше'рләр јығчәм, үңкүл вәзидә јазылмыш конкрет пар-чалардыр. Ушағларә биткиләр вә кәнд һәјәтинын ләһәләри һаг-гында мә'лумат верир.

Бу ше'рләри шәкилли китабча кими кичик јашлы ушағлар үчүн чап етмәк фәјдалы олар.

МИРМӘҖДИ СЕЈИДЗӘДӘ

20. XI—1973.

Рафиг Јусифоғлунун ше'рләри ушағ әләминдән демәк олар ки, бүтүндүкдә хәбәрдәрдыр. Шаир ушағ психолокијасы илә таныш-